

A 1800/tillväxt**Käsittelijä** Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee

**jäsenehdotusta
Pohjoismaiden valtioneuvoston sääntöistä****Ehdotus**

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se tarkastelee Pohjoismaissa sovellettavia valtioneuvoston sääntöjä varmistaa niiden paremman koordinoinnin ja käytäntöjen yhdenmukaisuuden ja ehkäistääkseen voimavaroja kuluttavia turhia riitoja.

Taustaa

Pohjoismaiden neuvoston sosiaalidemokraattinen ryhmä ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se tarkastelee Pohjoismaissa sovellettavia valtioneuvoston sääntöjä ja varmistaa niiden paremman koordinoinnin ja käytäntöjen yhdenmukaisuuden.

Ehdotuksen taustassa mainitaan, että EU:n valtioneuvoston sääntöjen merkitys on asteittain kasvanut ja sääntöjä sovelletaan yhä useammilla alueilla. Norjassa tehtyyn selvitykseen viitaten todetaan, että sääntelyn täytäntöönpano menee aiempaa pitemmälle ja ulottuu alueille, jotka perinteisesti kuuluvat Pohjoismaiden julkiseen sektoriin ja vero- ja hyvinvointipolitiikkaan. Ehdotuksen mukaan tarkoituksena on tarkastella säädöksiä kahdella tavalla:

- Keskittyä lainsäädännön antamaan liikkumavaraan ja estää siten säädösten vaikutus kuntien ja muun julkisen sektorin organisaatorakenteen muotoutumiseen, mikä ei olisi lainsäädännön tavoitteen mukaista.
- Estää ETA-sopimusta heikentävää yksityiskohtiin puuttumista.

Ehdotuksessa on lueteltu ongelma-alueet, joita olisi hyödyllistä tarkastella:

1. Selvitys viranomaisia vastaan nostetuista kanteista, jotka joko valvontaviranomainen (EU/ESA) tai pohjoismainen tuomioistuin on nostanut valtioneuvoston nojalla (mahdollisesti myös EU:n/ESA:n valitukset/yhteydenotot ilman varsinaista kannetta).
2. Selvitys siitä, kuinka viranomaiset ovat sopeutuneet säännösten tuomiin vaikutuksiin ja muihin säännöstöstä aiheutuviin seurauksiin.
3. Selvitys ministeriöiden, parlamenttien ja mahdollisten tuomioistuinten työstä riita-asioiden ennaltaehkäisemiseksi.
4. Selvitys maiden viranomaisten julkisille yrityksille ja poliitikoille suuntaamista tiedotustoimista, joiden tavoitteena on edistää säännösten ymmärtämistä ja rakentavaa suhtautumista siihen. Liikkumavara on selvitettävä.
5. Katsaus pohjoismaisesta tutkimus- ja selvitystyöstä liittyen EU:n ja ETA:n sekä muun mahdollisen kansainvälisen valtioneuvoston vaikutuksiin.

Ehdotus esiteltiin Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnalle keväällä 2020. Valiokunta halusi saada lisätietoa todellisista olosuhteista ja päätti esittää Pohjoismaiden hallituksille joitain kysymyksiä. Niillä haluttiin selvittää, kuinka monta valtioneuvoston liittyvää kannetta valvontaviranomainen (EU/ESA) tai pohjoismaiset tuomioistuimet ovat nostaneet vuosina 2000–2020. Pohjoismaiden hallituksia pyydettiin lisäksi ilmoittamaan, ovatko kyseiset asiat vaikuttaneet Pohjoismaiden valtioneuvoston täytäntöönpanoon ja millainen vaikutus niillä on siinä tapauksessa ollut.

Suomi on Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajanaan koonnut Pohjoismaiden hallitusten vastaukset. Vastauksessa viitataan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohtaan: ”Jollei perussopimuksissa toisista määrättyä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.” Maiden on ilmoitettava komissiolle, mikäli ne suunnittelevat tuen myöntämistä, ja odotettava komission hyväksyntää. Käytännössä tästä säännöstä on kuitenkin useita poikkeuksia, ja vielä äskettäin 97 % kaikista tukijärjestelmistä oli otettu käyttöön ilman komission hyväksyntää. Suomi toteaa Pohjoismaiden neuvostolle toimittamassaan vastauksessa, että komission valvonnan täydentäminen on tuomioistuinten tehtävä.

Suomen vastauksen mukana on luettelo eri Pohjoismaiden tuomioistuimissa käsitellyistä valtioneuvoston asioista. Luettelo osoittaa Euroopan komission tarkastaneen Pohjoismaissa yli 100 valtioneuvoston ehdotusta, ja runsaat 20 on käsitelty EU:n/EFTA:n tuomioistuimissa. Kansallisia tuomioistuinikäsitellyjä koskevat luvut ovat epätäydellisiä, mutta niistä näkyy, että 20 viime vuoden aikana tapauksia on ollut yli 130. Luettelo vahvistaa sen, että valtioneuvoston täytäntöönpano on puhtaasti hallinnollisessa mielessä vaivalloista.

Pyydetyn selvityksen toteuttamiskustannuksia ei ole arvioitu. Ehdotus kuuluu luultavasti talous- ja rahapolitiikan ministerineuvosto (MR-FINANS) vastualueeseen. Talous- ja rahapolitiikan ministerineuvostolla on vuonna 2021 käytössään 1,5 miljoonaa Tanskan kruunua ja siten rajalliset mahdollisuudet toteuttaa laajoja analyyseja varsinaisen budjettinsa puitteissa. Sen vuoksi saattaa olla aiheellista ottaa selvityksen rahoitus esille vuoden budjettineuvotteluissa.

Valiokunnan näkemykset

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta toteaa EU:n valtiontukisääntöjen koskevan kaikkia Pohjoismaita ja sääntöjen täytäntöönpanon olevan haaste kaikille Pohjoismaille ja aiheuttavan voimavaroja kuluttavia riitoja.

Valiokunta tähdentää valtiontukisääntöjen olevan olennaisen tärkeitä Euroopan toimiville sisämarkkinoille. Valtiontuki voi vinouttaa kilpailua ja heikentää Euroopan maiden välisen vapaakaupan yhteiskuntataloudellista hyötyä.

Valiokunta panee merkille, että kaikissa Pohjoismaissa on ollut riitoja ja oikeusjuttuja siitä syystä, että valtiontukisääntöjen täytäntöönpanoa ei ole pidetty oikeudellisesti korrektina. Tämä osoittaa sääntöjen täytäntöönpanon olleen haasteellista julkisille yrityksille ja keskusviranomaisille. Pohjoismaiden monet kokemukset voisivat muodostaa hyvän lähtökohdan sille, että Pohjoismaat kehittävät yhdessä osaamista sääntöjen tuomista rajoituksista ja mahdollisuuksista.

Valiokunta pitää hallitusten vastauksessa mainittua valtiontukiasioiden määrää suurena. Määrä viittaa siihen, että Pohjoismailla on vielä tekemistä siinä, miten valtiontukea koskevat riidat voidaan ehkäistä ja parhaassa tapauksessa välttää.

Valiokunta muistuttaa tiedon ja osaamisen jakamisen olevan tärkeä osa pohjoismaista yhteistyötä. Eri Pohjoismaille on kertynyt useita erilaisia kokemuksia EU:n valtiontukisääntöjen täytäntöönpanosta. Yhdessä ne ovat hankkineet kokemuksia ja osaamista, jonka Pohjoismaiden ministerineuvoston tehtäväksi ehdotettu selvitys voisi tuoda maiden saataville ja hyödynnettäväksi.

Yllä olevan nojalla valiokunta kannattaa ehdotusta siitä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto tarkastelee Pohjoismaissa sovellettavia valtiontukisääntöjä varmistaakseen niiden paremman koordinoinnin ja käytäntöjen yhdenmukaisuuden ja ehkäistäkseen voimavaroja kuluttavia turhia kiistoja.

Pohjolassa 28. kesäkuuta 2021

Anders Eriksson (ÅF)

Arman Teimouri (L)

Freddy André Øvstegård (SV)

Helge André Njåstad (FrP)

Johan Kvarnström (sd)

Lars Andersson (SD)

Lorena Delgado Varas (V)

Lulu Ranne (ps.)

Nils Aage Jegstad (H)

Orla Hav (S)

Pyry Niemi (S)

Pål Jonson (M)

Ruth Mari Grung (A)

Stein Erik Lauvås (A)